

MILAN KUNDERA s-a născut în 1929,
în Cehoslovacia.

În 1975 s-a stabilit în Franța.

OPERE ALE LUI MILAN KUNDERA

Scrise în cehă:

- Gluma*, roman
Iubiri caraghiioase, nuvele
Viața e în altă parte, roman
Valsul de adio, roman
Cartea râsului și a uitării, roman
Insuportabilă usurătate a ființei, roman
Nemurirea, roman

Scrise în franceză:

- Jacques și stăpânul său. Omagiu lui Denis Diderot*, teatru
Arta romanului, eseu
Testamente trădate, eseu
Lentoarea, roman
Identitatea, roman
Ignoranța, roman
Cortina, eseu în șapte părți
O întâlnire, eseu
Sărbătoarea neînsemnatăii, roman

DESPRE OPERA LUI MILAN KUNDERA:

Kvetoslav Chvatík, *Lumea romanesă a lui Milan Kundera*

- Éva Le Grand, *Kundera sau memoria dorinței*
Jocelyn Maixent, *Secolul XVIII al lui Milan Kundera*
Maria Nemcova Banerjee, *Paradoxuri terminale*
François Ricard, *Ultima după-amiază a lui Agnes*,
eseu despre opera lui Milan Kundera
Guy Scarpetta, *Vârsta de aur a romanului*
Guy Scarpetta, *Variațiuni asupra erotismului*

MILAN KUNDERA

IDENTITATEA

Traducere din franceză de
EMANOIL MARCU

HUMANITAS
fiction

În 1975 s-a stabilit în Franța.

OPERE ALE LUI MILAN KUNDERA

Scrise în cehă:

- Gluma*, roman
Iubiri caraghiioase, nuvele
Viața e în altă parte, roman
Valsul de adio, roman
Cartea râsului și a uitării, roman
Insuportabilă usurătate a ființei, roman
Nemurirea, roman

Scrise în franceză:

- Jacques și stăpânul său. Omagiu lui Denis Diderot*, teatru
Arta romanului, eseu
Testamente trădate, eseu
Lentoarea, roman
Identitatea, roman
Ignoranța, roman
Cortina, eseu în șapte părți
O întâlnire, eseu
Sărbătoarea neînsemnatății, roman

DESPRE OPERA LUI MILAN KUNDERA:

Kvetoslav Chvatik, *Lumea romanesă a lui Milan*

Kundera

Éva Le Grand, *Kundera sau memoria dorinței*

Jocelyn Maixent, *Secoul XVIII al lui Milan Kundera*

Maria Nemcova Banerjee, *Paradoxuri terminale*

François Ricard, *Ultima după-amiază a lui Agnes*,

eseu despre opera lui Milan Kundera

Guy Scarpetta, *Vârsta de aur a romanului*

Guy Scarpetta, *Variațiuni asupra erotismului*

MILAN KUNDERA

IDENTITATEA

Traducere din franceză de
EMANOIL MARCU

HUMANITAS
fiction

Redactor: Vlad Russo
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Ioana Cucu

Tipărit la Tipo Lidana – Suceava

MILAN KUNDERA

L'IDENTITÉ

Copyright © 1997 Milan Kundera
All adaptations of the work for film, theatre, television
and radio are strictly prohibited.
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2018,
pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
KUNDERA, MILAN
Identitatea / Milan Kundera; trad. din franceză de
Emanoil Marcu. – București: Humanitas Fiction, 2018
ISBN 978-606-779-183-9
I. Marcu, Emanoil (trad.)
821.162.3

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021 311 23 30

1

Un orășel pe litoralul normand, un hotel găsit din întâmplare într-un ghid turistic. Chantal sosi vineri seara, urmând să petreacă o noapte singură, fără Jean-Marc, care avea să vină a doua zi către prânz. Își lăsă valiza în cameră și ieși în oraș, apoi, după o scurtă plimbare pe niște străzi necunoscute, reveni la restaurantul hotelului. La ora aceea, săpte și jumătate, sala era aproape goală. Se așeză la o masă și așteptă s-o observe cineva. În cealaltă parte a sălii, lângă ușa bucătăriei, două chelnerițe discutau cu însuflețire. Pentru că nu-i plăcea să strige, Chantal se ridică, traversă sala și se opri lângă ele; dar chelnerițele erau prea absorbite în discuția lor:

— Au trecut deja zece ani. Îi cunosc familia. E cumplit. Si nici o urmă. Nici una. S-a vorbit despre el și la televizor.

Cealaltă întrebă:

- Dar ce i s-a putut întâmpla?
- Tocmai asta e cumplit — că nici măcar nu poți să-ți imaginezi.
- O crimă?

— Au scotocit peste tot.

— O răpire?

— Dar cine să-l fi răpit? Si pentru ce? Nu era nici bogat, nici persoană importantă. I-au arătat familia la televizor. Copiii, soția. O jale! Îți dai seama?

Apoi o observă pe Chantal:

— Știți emisiunea despre persoanele dispărute? Se cheamă *Dispărut fără urmă*.

— Da, spuse Chantal.

— Poate ați văzut ce s-a întâmplat cu familia Bourdieu. Sunt din partea locului.

— Da, e cumplit, spuse Chantal, neștiind cum să schimbe discuția de la o tragedie la o banală comandă de cină.

— Vreți să mâncați? întrebă în sfârșit cealaltă chelneriță.

— Da.

— Îl chem pe șeful de sală, luați loc.

Colega adăugă:

— Vă dați seama, un om pe care îl iubești dispare și nu vei ști niciodată ce s-a întâmplat cu el! Poți să înnebunești!

Chantal reveni la masa ei; după cinci minute, apăru șeful de sală; Chantal comandă o cină rece, simplă; nu-i place să mănânce singură; nu, pur și simplu nu suportă să mănânce singură!

Chantal își taie jambonul în farfurie, dar discuția cu cele două femei nu-i iese din gând:

într-o lume în care orice pas ne este controlat și înregistrat, cu supermagazine în care camerele de luat vederi ne supraveghează permanent, în care nimeni nu scapă o clipă de privirile celorlalți, unde nici dragoste nu poti să faci fără să fii chestionat a doua zi de cercetători și specialiști în sondaje („unde faceți dragoste?”, „de câte ori pe săptămână?”, „cu sau fără prezervativ?”), cum poate cineva, într-o asemenea lume, să scape de supraveghere și să dispară fără să lase vreo urmă? Da, știe bine emisiunea cu titlu care-i dă fiori, *Dispărut fără urmă*, singura emisiune ce i se pare dezarmantă prin sinceritatea, prin disperarea ei, de parcă o intervenție exterioară ar fi silit televiziunea să renunțe la orice frivolitate; pe un ton grav, prezentatorul îi roagă pe spectatori să aducă mărturii ce ar putea ajuta la găsirea celui dispărut. La sfârșitul emisiunii, sunt arătate, pe rând, fotografile dispărărilor pomeniți în emisiunile precedente; unii rămân de negăsit, chiar și după unsprezece ani.

Chantal își imaginează că l-ar pierde astfel, într-o zi, pe Jean-Marc. Fără să știe nimic despre el, imaginându-și orice. Fără săcar să-și poată pune capăt zilelor, căci sinucirea ar fi o trădare, un refuz de a aștepta, pierdere răbdării. Condamnată să trăiască, până la capătul vieții, într-o oră neîntreruptă.

A urcat în cameră, a adormit cu greu și s-a trezit la miezul nopții după un vis interminabil, populat numai cu oameni din trecutul ei: maică-sa (moartă de mult) și mai ales fostul soț (nu l-a văzut de ani de zile și nu semăna, ca și cum regizorul scenei din vis ar fi gresit distribuția); era cu sora lui, dominoare și energetică, și cu noua nevastă (pe care nu a văzut-o niciodată; totuși, în vis, nu avea nici o îndoială cu privire la identitatea ei); la sfârșit, el îi făcea vagi propuneri erotice, iar noua lui soție o săruta apăsat pe gură, încercând să-i strecoare limba printre buze. Limbile care se ling una pe alta au scârbit-o întotdeauna. În fapt, tocmai sărutul acela a trezit-o.

Tulburarea provocată de vis era atât de mare, încât a încercat să-i înțeleagă motivul. Ceea ce a răscolit-o într-o asemenea măsură, își spune ea, e abolirea timpului prezent operată de vis. Căci Chantal ține enorm la prezentul ei și, pentru nimic în lume, nu l-ar schimba nici cu trecutul, nici cu viitorul. De asta nu-i plac visele: impun o egalitate inaceptabilă între diferitele epoci ale aceleiași vieți, o contemporaneitate ce nivelează toate momentele trăite vreodată de un om; nescotesc prezentul, negându-i poziția privile-

giată. La fel ca în visul din noaptea aceasta: un întreg capitol din viața ei a fost abolid: Jean-Marc, apartamentul lor comun, toți anii trăiți împreună; în locul lor s-a lăfăit trecutul, oamenii cu care a rupt-o de mult și care-au încercat să-o prindă în plasa unei banale seducții sexuale. Chantal simțea pe gură buzele umede ale unei femei (deloc urâtă: alegând actrița, regizorul fusese destul de exigent), iar asta îi provoca o asemenea scârbă, încât, în toiul nopții, s-a dus la baie și, minute în sir, s-a spălat și a făcut gargără.

3

F. era un vechi prieten al lui Jean-Marc, se cunoșteau din liceu; aveau aceleași opinii, se înțelegeau în toate privințele și relația lor continuase până acum câțiva ani, când, brusc și definitiv, Jean-Marc și-l scoase din suflet și încetă să-l mai vadă. Când află că F., grav bolnav, era internat într-un spital din Bruxelles, nu simți nici o dorință să-l viziteze, însă cedă la insistențele lui Chantal.

Întâlnirea cu fostul prieten a fost deprimantă: Jean-Marc păstrase în memorie imaginea lui din liceu — un băiat firav, totdeauna îmbrăcat impecabil, de o delicatețe naturală

în față căreia el se simțea ca un rinocer. Trăsărurile fine, efeminate, care pe vremuri îl făceau să pară mai Tânăr decât era, acum îl îmbătrâneau: obrazul părea grotesc de mic, zbârcit, smochinit, ca fața mumificată a unei prințese egiptene moarte cu patru mii de ani în urmă; Jean-Marc îi privea brațele: unul era sub perfuzie, imobilizat, cu un ac gros înfipt în venă, iar cu celălalt făcea gesturi largi, pentru a-și întări spusele. Privindu-l cum gesticulează, Jean-Marc avusese întotdeauna impresia că în raport cu trupul firav brațele lui F. erau și mai mici, de-a dreptul minusculă, niște brațe de marionetă. Această impresie era, acum, și mai intensă, căci gesturile copilărești nu se potriveau cu gravitatea cuvintelor: F. îi vorbea despre coma în care fusese timp de câteva zile, înainte ca medicii să-l readucă la viață: „Cunoști mărturiiile unor oameni care au trecut prin moartea clinică. Tolstoi vorbește despre asta într-o novelă. Tunelul, iar la capătul lui o lumină. Fru-musețea vrăjită a lumii de dincolo. De fapt, îți jur, nu e nici o lumină. Și, cel mai rău, nici vorbă de inconștiență. Știi totul, auzi totul, numai că ei, doctorii, nu-și dau seama și vorbesc orice, chiar și ce n-ar trebui să auzi. Că ești pierdut. Că, gata, creierul e terminat.”

Tăcu un moment. Apoi continuă: „Nu vreau să spun că eram perfect lucid. Eram

conștient de tot ce se petreceau, dar totul era puțin deformat, ca într-un vis. Din când în când, visul devinea coșmar. Doar că, în viață, un coșmar se termină repede, începi să tipi și te trezești, eu însă nu puteam să tip. Așa era lucrul cel mai cumplit: să nu poți scoate un sunet. Să nu poți să tipi în toiul coșmarului.”

Tăcu iar. Apoi: „Nu m-am temut niciodată de moarte. Acum, da, mă tem. Nu pot să scăpa de gândul că și după moarte rămâi viu. Că a fi mort înseamnă a trăi un coșmar nefărăsit. În fine, să trecem peste asta. Să vorbim despre altceva.”

Înainte de a veni la spital, Jean-Marc era sigur că nu vor putea să evite, nici el, nici celălalt, amintirea rupturii lor și că va fi silit să-i spună lui F. câteva cuvinte de împăcare nesincere. Se temuse degeaba: gândul morții făcea ca orice alt subiect să fie derisoriu. Zadarnic încerca F. să schimbe subiectul: în fapt, continua să vorbească despre trupul lui suferind. Această confesiune îl cufundă pe Jean-Marc într-o depresie neagră, dar inima îi rămase împietrită.

4

Să fie oare chiar atât de rece, atât de insensibil? Într-o zi, cu mai mulți ani în urmă, a

aflat că F. îl trădase; o, cuvântul e mult prea romantic, cu siguranță exagerat, și totuși Jean-Marc a fost răscolit: într-o ședință, în absența lui, fusese atacat de toți (ceea ce, mai târziu, avea să-l coste postul). F. era prezent la ședință. Era acolo, dar nu a spus o vorbă în apărarea lui Jean-Marc. Brațele minusculle care gesticulau cu atâtă plăcere nu au făcut un gest pentru prietenul său. Pentru că nu voia să se înșele, Jean-Marc s-a informat în detaliu dacă, într-adevăr, prietenul său tacuse. Când a fost absolut sigur, preț de câteva secunde s-a simțit extrem de rănit; apoi a hotărât să rupă cu el definitiv; și imediat a simțit un sentiment de ușurare, o bucurie inexplicabilă.

Terminând pomelnicul nenorocirilor sale, F. tăcu un moment, apoi chipul de mică prințesă mumificată se lumină:

— Îți mai aduci aminte discuțiile noastre din liceu?

— Nu prea, spuse Jean-Marc.

— Întotdeauna te ascultam ca pe un maestru, când vorbeai despre fete.

Jean-Marc încercă să-și amintească, dar în memorie nu găsea nici urmă din discuțiile de altădată:

— Ce puteam spune eu, un mucos de șaisprezece ani, despre fete?

— Parcă mă văd: eram în fața ta, în picioare, și spuneam ceva despre fete, a continuat F.

Îți amintești, întotdeauna m-a socat ideea că un trup superb poate fi o fabrică de secreții; și-am spus că nu suport să văd o fată suflându-și nasul. Parcă te văd; te-ai oprit, m-ai privit fix și mi-am spus pe un ton straniu, știut, convins, apăsat: suflându-și nasul? Mie îmi e destul să-i văd ochiul clipind, să văd mișcarea pleoapei peste cornee, ca să simt o silă aproape insuportabilă. Îți amintești?

— Nu, răspunse Jean-Marc.

— Cum ai putut să uiți? Mișcarea pleoapei. O idee atât de bizară!

Jean-Marc spunea adevărul; nu-și amintea nimic. De altfel, nici nu încerca. Se gândeau la altceva: iată adevărata și unică rațiune de a fi a prieteniei: să ofere o oglindă în care celălalt să-și poată privi imaginea de altădată, imagine care, fără vesnica trâncăneală între prieteni, s-ar fi pierdut de mult.

— Pleoapa. Chiar nu-ți amintești?

— Nu, spuse Jean-Marc, apoi, în gând, pentru sine: chiar nu vrei să pricepi că puțin îmi pasă de oglinda pe care mi-o oferi?

Oboseala căzuse pe chipul lui F., care tăcu, de parcă amintirea istoriei cu pleoapa îl vlăguise.

— Trebuie să dormi, spuse Jean-Marc și se ridică.

Ieșind din spital, simți o dorință irezistibilă de a fi cu Chantal. Era prea obosit, altfel ar

fi plecat imediat. Înainte de a sosi la Bruxelles, plănuise să ia un mic dejun copios a doua zi dimineața, la hotel, apoi să plece la drum liniștit, fără grabă. După întâlnirea cu F., își puse ceasul deșteptător să sune la cinci dimineața.

5

Obosită după o noapte proastă, Chantal ieși din hotel. În drum spre malul mării, trecu pe lângă turiștii de week-end. Grupurile lor, fără excepție, repetau aceeași schemă: bărbatul împingea un cărucior cu un copil, femeia păseea lângă el; chipul bărbatului era molâu, atent, surâzător, puțin stingherit și gataoricând să se aplece la copil, să-i șteargă mucii, să-i potolească urletele; chipul femeii era blazat, distant, arogant, uneori chiar (nu se știe de ce) răutăcios. Chantal văzu aceeași schemă repetată în diferite variante: bărbatul de lângă femeie împingea căruciorul și în același timp, într-un rucsac special, în spate, mai căra un copil; bărbatul de lângă femeie împingea căruciorul, căra un copil pe umeri și încă unul într-un rucsac de pe piept; bărbatul de lângă femeie, fără cărucior, ținea un copil de mâna și căra alții trei în spate, pe umeri

și pe piept. În fine, o femeie (fără soț) împingea căruciorul; o facea cu o vehemență pe care n-o regăseai la bărbați, astfel încât Chantal, care mergea pe același trotuar, trebui să se ferească din calea ei în ultimul moment.

Chantal își spuse: bărbații s-au „tăticizat”. Nu mai sunt tați, sunt doar tătici, adică: tați fără autoritate paternă. Își imaginează că ar flirta cu un tătic care împinge căruciorul, iar în spate și pe piept mai cară doi copii; profitând de un moment în care soția s-ar opri în fața unei vitrine, i-ar propune soțului o întâlnire. El cum ar reacționa? Ar mai întoarce capul după o necunoscută bărbatul transformat în arbore de copii? Deranjați de mișcarea lui, plozii atârnăți de spate și piept n-ar începe să urle? Ideea i se pare amuzantă și o bine dispune. Își spune: trăiesc într-o lume în care bărbații nu vor mai întoarce capul după mine.

Apoi se pomeni pe dig, printre cei câțiva plimbăreți matinali; era ora refluxului; câmpia nisipoasă se întindea în fața ei pe un kilometru. Nu mai venise de mult pe litoralul normand și nu cunoștea sporturile la modă: zmeiele și carturile cu pânze. Zmeul: o pânză colorată întinsă pe o ramă foarte dură, înălțată în vânt; mânuite cu ajutorul a două sfuri, câte una în fiecare mâna, zmeul își schimbă direcția, urcă sau coboară, se răsucescă și scoate un zgromot fioros, ca de tăun urias; din când